

УДК 930.1(438) «19»

Владислав Боєчко

ПОЛІТИЧНІ МАНЕВРИ Ю. ПІЛСУДСЬКОГО У ПРОЦЕСІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (ЛИСТОПАД 1918 – ЛЮТИЙ 1919 РР.)

У статті на основі аналізу здобутків історіографії та джерельної бази досліджено особливості інституалізації Другої Речі Посполитої у 1918–1919 рр. Вивчено погляди та діяльність Ю. Пілсудського щодо відновлення державності та становлення Другої Речі Посполитої. Автор висновок, що політичний авторитет та рішучість дій Ю. Пілсудського відіграли вирішальну роль у формування державного механізму. Харизматичність історичної постаті Ю. Пілсудського засвідчили авторитет політичного лідера, який опинився у потрібному місці у потрібний час, зумівши об'єднати політичні сили країни довкола спільної мети – розбудови державності. Уміння підносити державні інтереси вище за власні для Ю. Пілсудського стало ключовим у його політичній діяльності, адже, політичний діяч став людиною була готова добровільно передати владу, а вісім років потому в 1926 р. вирішила здійснити державний переворот, щоб захопити її.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, республіка, Ю. Пілсудський, державний інтерес, політика.

Новітня історія Польщі є цікавою і повчальною водночас, адже, незважаючи на складні внутрішні та міжнародні умови повоєнного періоду. Друга Річ Посполита за час свого двадцятилітнього існування у міжвоєнний період нагромадила чималий досвід державно-правового будівництва, вирішення соціально-економічних питань і завдань щодо формування культурно-духовних основ польського суспільства. Особливої уваги дослідників історії заслуговують видатні історичні особи, а саме, Ю. Пілсудський, який стояв у витоків формування Другої Речі Посполитої. Очоливши молоду державу у складний час, він зміг поставити державні інтереси над власними політичними переконаннями, проявив політичну мудрість у процесах внутрішньої та зовнішньої політики. Це дало можливість отримати офіційне визнання нової держави провідними країнами, вдало вирішити питання визначення кордонів та залучити своїх давніх політичних опонентів до конструктивної роботи з розбудови держави. Державотворчі та соціально-економічні перетворення, що мали місце у період існування Другої Речі Посполитої є корисними та досить повчальними для сучасних українських політичних сил та окремих політичних діячів. На жаль, упродовж всього часу існування незалежної України ми не побачили таких мудрих політиків, що змогли об'єднати українське суспільство навколо державотворчої ідеї.

Важливість дослідження зумовлена також тим, що в українській історіографії недостатньо висвітлена діяльність польської національної еліти в розбудові Другої Речі Посполитої на початковому етапі становлення державності. У сучасних дослідженнях українських учених простежено прагнення всебічно та неупереджено висвітлити політичну історію Другої Речі Посполитої. Українська полоністика представлена ґрунтовною працею Л. Зашкільняка і М. Крикуна [1]. У ній автори на основі нових джерел, здобутків історіографії та новітніх методологічних підходів розкрили різноманітні суспільні прояви життя поляків у різні історичні епохи, зокрема і у міжвоєнний період, а також охарактеризували становлення різних суспільно-політичних сил доби становлення державності. Необхідно виокремити працю відомої тернопільської дослідниці Л. Алексієвцевої [2], оскільки в ній міститься ґрунтовний аналіз створення та функціонування польської політичної системи в 1918–1926 рр. Зараз ця робота є найкращим дослідженням в українській полоністиці періоду інституалізації парламентської демократії Другої Речі Посполитої. Дослідження львівської полоністки З. Баран [3] стосується відродження і становлення Польської держави у 1918–1921 рр. Цікаві роботи українських істориків присвячені діяльності безпосередньо Ю. Пілсудського, а саме: Т. Зарецької [4], В. Комара [5], О. Михайлової [6], автори висвітлюють погляди Ю. Пілсудського на взаємовідносини із Україною та іншими східними державами. Польська історіографія представлена значною кількістю робіт.

Перші праці про становлення та розвиток національно-демократичних сил у суспільно-політичному житті відродженої Польщі зробили тогочасні політичні діячі та безпосередні, а саме, С. Грабський [7] та А. Белчіковська [8]. Традиції польської міжвоєнної історіографії ми знаходимо у працях істориків В. Побуг-Малиновського [9] та О. Халецького [10]. Сучасна польська історіографія представлена працями Т. і Д. Наленч [11], А. Айненкеля [12]. У цих роботах міститься багатоаспектний аналіз суспільно-політичного розвитку Польщі у міжвоєнний період.

Надзвичайно цікавий погляд на відродження державності Польщі міститься в праці британського історика Н. Дейвіса [13]. Загалом зарубіжна історіографія представлена значною кількістю досліджень. Їй належить вагомe місце в історіографічному доробку з означеної проблематики.

Мета статті дослідити політичну діяльність Ю. Пілсудського у процесі інституалізації Другої Речі Посполитої (листопад 1918–лютий 1919 рр.)

Для досягнення мети нами окреслено основні завдання: проаналізувати джерельну базу та історіографію по темі дослідження; охарактеризувати початок інституалізації польської держави; висвітлити державотворчу діяльність Ю. Пілсудського у листопаді 1918 – лютому 1919 рр.

11 листопада 1918 р. стало першим днем незалежності Польщі. Ю. Пілсудський взяв у свої руки ініціативу зі створення центральних державних органів влади. Люблінський тимчасовий народний Уряд саморозпустився, передавши владу Ю. Пілсудському В декреті від 14 листопада 1918 р., який мав характер відозви до народу, Ю. Пілсудський, як верховний головнокомандувач польської армії оголосив, що главою уряду призначається І. Дашинський, чия багаторічна громадська діяльність гарантувала йому підтримку інших політичних угруповань. Завданням І. Дашинського було встановити перехідні засади організації влади до часу скликання законодавчого Сейму. Однак унаслідок протидії національних демократів І. Дашинському не вдалося сформувати уряд. Цю місію взяв на себе і виконав соціаліст Є. Морачевський (1870–1944 рр.) який очолив Тимчасовий уряд Республіки Польщі 18 листопада 1918 р. До складу цього уряду увійшли представники різних політичних партій (соціалісти, людовці) та безпартійні. Ендеки відмовилися взяти участь у «лівому» уряді. Ю. Пілсудський мотивував користь лівоцентристського уряду таким: «У внутрішній політиці залежить мені на тому, щоби довести справу до Сейму без надто гострої форми внутрішньої боротьби, яка могла б спричинити пролиття крові. Цієї мети можна було б досягти тільки спираючись на частину лівиці (людовці, ППС), що викликало поділ усєї суспільної лівиці на два табори й ослабило силу її опозиційних ударів» [14, с. 1151].

Кількома тижнями раніше, наприкінці грудня 1918 р., висловив Ю. Пілсудський схожу думку у розмові з князем Є. Сапєгою. «Мій обов'язок, пояснював він, не допустити пролиття братньої крові. Лівиця в Польщі є динамічною, якби я утворив інший уряд, вони вийшли би на вулицю, тому я був змушений обминути Вас» [15, с. 40]. За таких складних політичних обставин приступив до діяльності уряд Є. Морачевського. Його становище віддзеркалювало певною мірою два напрями боротьби за характер держави: революційної лівиці й правих сил, які представляла головним чином «народова демократія», котру підтримувала час від часу ПСЛ «Пяст» [16, с. 58–62]. Для більшості польської спільноти у країні, знищеній війною, утворення нового уряду пов'язувалося з переконанням, що незалежність поєднується з суспільно-господарськими змінами. Водночас перед новою владою стояло непросте завдання – вивести країну з хаосу і захистити від зовнішньої загрози. 21 листопада 1918 р. було оголошено Маніфест до народу. У ньому було підкреслено народність влади і проголошено здійснення соціальних реформ, які мав затвердити Законодавчий сейм [17, S. 19]. 22 листопада 1918 р. уряд Є. Морачевського видав «Декрет про верховну представницьку владу Польської Республіки». Ним було проголошено Польську Республіку [449].

Більшість народу схвалила майбутній устрій держави, який запропонував Є. Морачевський. На його переконання, Польща повинна була стати демократичною республікою за зразком західних демократій. На основі декрету – фактично першої тимчасової конституційної норми незалежної держави – Ю. Пілсудський здобув найвищу владу в країні. Він був проголошений Тимчасовим Начальником Держави з правом звільняти уряд, затверджувати чи відмінити урядові законопроекти і бюджет, призначати вищих посадових осіб тощо. Ю. Пілсудський обіймав також посаду Верховного головнокомандувача військ. Цими повноваженнями він міг користуватися до скликання Законодавчого сейму. У статті 3 декрету зазначалося: законодавчі проекти, які ухвалила Рада Міністрів, має затвердити Начальник держави, і вони набирають чинності з моменту опублікування в «Щоденнику прав», але втрачають її, якщо не будуть представлені до затвердження на першому засіданні Законодавчого сейму [18]. Видання Декрету про вищу владу в країні можна ми вважаємо завданням початкового етапу будівництва основних підвалин державного устрою Польщі.

Спроби уряду втілити в життя соціалістичну програму та його діяльність загалом викликала невдоволення правих сил, передусім «ендеків». Вони організували 17 листопада 1918 р. у Варшаві багатотисячну демонстрацію проти «лівого» уряду з нападами на урядові приміщення. Польський Національний Комітет блокував визнання уряду Є. Морачевського західними країнами. Ситуація була складною, навіть переросла у спробу державного перевороту, яку здійснила група офіцерів, близьких до «ендеків». Вони заарештували Прем'єр-міністра Є. Морачевського та членів його уряду. Однак змовники були затримані та незабаром звільнені. 22 листопада 1918 р. Є. Морачевський подав на затвердження Ю. Пілсудському проект декрету «Про організацію найвищої

влади Польської Республіки». Цього ж дня декрет був затверджений Ю. Пілсудським. Він набрав чинності з 29 листопада 1918 р. і увійшов в історію як перша Конституція відродженої Польської держави [19, р.40]. Цей Декрет став одним з першим актів конституційного характеру про вищу представницьку владу Польської Республіки. Із його змісту випливало, що на перехідний період в руках Тимчасового Начальника Держави була зосереджена найвища державна влада аж до скликання Законодавчого сейму. Одночасно Тимчасовий Начальник Держави обіймав пост Верховного головнокомандувача Збройних сил Польщі.

Уряд Є. Морачевського, справджуючи назву народного, значну увагу приділяв вирішенню соціально-економічних проблем. Його декретами запровадили 8-годинний робочий день, виплату допомоги робітникам у випадку хвороби, гарантовано мінімальну зарплату на держпідприємствах, засновано інспекцію з питань праці. Було також запроваджено демократичні свободи слова, друку, зборів, сформовано народну міліцію. Справжню поліцію організував трохи згодом С. Войцеховський, міністр внутрішніх справ у кабінеті І. Падеревського [2, с. 115]. Ключовим прагненням нової влади був захист кордонів Польської держави, якій загрожували зі сходу й заходу, Німеччина і Росія. Дестабілізація Центральної Європи, що наступила в результаті революцій та громадянської війни в Росії, розпаду Австро-Угорщини й поразки Німеччини, змушувала уряд Є. Морачевського дбати про створення сильної армії, яка ставала за тих обставин необхідним гарантом слабкої ще державної незалежності й істотним чинником у боротьбі за кордони. Створення польських збройних сил полегшувалося традиціями формування різноманітних збройних формувань у роки Першої світової війни. Кадри майбутньої польської армії виховувалися в легіонах у незалежній від окупантів Польській військовій організації. Загин так званих «байоньчиків» у Франції (200 осіб), польські легіони (15–20 тис.), Пулавський легіон (900 осіб), корпус Ю. Мусницького в Росії (29 тис.), армія Ю. Галлера у Франції (50 тис.), утворені під німецьким протегуванням польські збройні сили (9 тис.), підпільна широко розгалужена ПОВ (30 тис.), нарешті, польські збройні формування в радянській Росії, особливо відомий Білгородський полк (17 тис.). Значна роль польських командирів у жовтневому перевороті (Р. Лонгва, Р. Муклевич, С. Жбіковський) – це найважливіші приклади польської участі у воєнних діях і найвідоміші польські військові структури світової війни [2, с. 116]. Хоча зрозуміло, що таке перерахування в одному ряду військових формувань, які часто воювали на супротивних фронтах і були керовані різними, часто ворогуючими, політичними осередками, є умовним. Однак воно вказує на дієву польську збройну участь майже на всіх європейських фронтах і територіях, на яких перебували поляки.

Суттєву роль у стабілізації суспільно-політичної ситуації на початковому етапі розбудови польської державності відіграли оголошений 28 листопада 1918 р. декрет про виборчий закон і водночас призначені на 26 січня 1919 р. вибори до Законодавчого сейму. Проголошені документом принципи стали основою виборчої системи, що з невеликими змінами діяла в Польщі до 1935 р. Права голосу набули громадяни держави, які досягли 21 р. У голосуванні не брали участі військовики, які перебували на дійсній службі. Вибори були проголошені загальними, рівними, прямими, таємними і пропорційними. Виборчий закон ставив Польщу в один ряд із такими країнами, що мали давні демократично-парламентські традиції, як Великобританія та Франція. Вимога скликання законодавчого сейму впродовж тривалого часу супроводжувала змагання різних концепцій політичного ладу майбутньої Польської держави, поступово посівши центральне місце у програмних положеннях більшості політичних партій. Законодавчий сейм, відображаючи настрої і погляди суспільства, мав бути найвищим виразником волі народу, а також джерелом прав і державної влади. Таким чином, ідея Сейму передбачала можливість побудови Польської держави на демократичних засадах. Головним завданням нового уряду Начальник Держави вважав проведення виборів до законодавчого Сейму. 28 листопада 1918 р. Ю. Пілсудський видав декрет «Про проведення виборів до Законодавчого Сейму». У свідомості поляків Сейм був тісно пов'язаний з поняттям незалежності. Того ж дня було опубліковане положення про вибори. Згідно з положенням вибори оголошувалися всезагальними, рівними, таємними і прямими, при пропорційному голосуванні. Право обирати депутатів отримав кожний польський громадянин, якому до дня оголошення виборів виповнився 21 рік. Позитивним є те, що вперше право голосу отримали жінки, які в інших європейських країнах ще були позбавлені виборчого права. Зауважимо, що в той час був відсутній закон про польське громадянство, тому питання належності до польського громадянства вирішували місцеві адміністративні власті на підставі узаконень, які діяли на окупаційній території.

Здійснення широких реформ ускладнювала нерішучість уряду Є. Морачевського, яка впливала з декрету від 22 листопада 1918 р. Згідно з ним, Рада Міністрів перебирала на себе тільки опрацювання їх проектів для подання у Законодавчий сейм. Ці проекти мали чимале державне значення. Вони передбачали «примусове відчуження більшої частини поміщицьких земель і передачу їх у руки трудівників під державним контролем; націоналізацію шахт, соляних копалень,

нафтової промисловості; участь робітників у адміністрації недержавних промислових закладів; створення загальної світської, безоплатної школи, однаково доступної для всіх без огляду на матеріальний стан. Тільки здібності мають вирішувати привілей освіти» [2, с. 118]. Два декрети кабінету Є. Морачевського увійшли в життя без подання їх законодавчому Сеймові – про 8-годинний робочий день і положення про вибори до сейму. Вже чинними були права на страйк і об'єднання у професійні спілки. Програма Люблінського уряду, а згодом кабінету Є. Морачевського, хоча й була реалізована у незначній частині, однак мала важливе значення. Вона вказала напрям, за яким мала розвиватися відроджена держава – глибокі соціальні реформи. Цей шлях пролягав крізь протиріччя та труднощі, але зійти з нього було вже неможливо. Опоненти могли стримувати реформи, їх послаблювати і так робили, але цілковито повернутися назад суспільство не могло. Було поставлено перешкоди й більшовицьким суспільним перетворенням. У цьому значну роль відіграла передусім Польська соціалістична партія, про яку один із її провідних діячів М. Недзялковський, писав: «Заслугою, яку ніхто не може забрати у Польської соціалістичної партії, є те, що як давно й сильно організована партія з чітко виробленою політичною і суспільною доктриною вона скерувала початкове будівництво польської державності на шлях парламентської демократії» [2, с. 119].

У тогочасній Польщі переважна більшість політичних сил визнавала республікансько-парламентський устрій, який і був зобов'язаний утвердити Законодавчий сейм у січні 1919 р. Однак суспільно-політична ситуація в країні залишалася складною. Не сприяла стабілізації внутрішньополітичного становища наявність опозиції до уряду Є. Морачевського. Ряд його декретів були радикально-демократичними і викликали критику з боку правих угруповань, особливо ендеків. Рішення уряду бойкотували, проти нього організовували мітинги та демонстрації. Неґативно ставилися до кабінету Є. Морачевського і комуністи, вважаючи його «прикриттям» панування буржуазії в Польщі. На міжнародній арені інтереси опозиції представляв Польський національний комітет. Як бачимо, Польща мала наче два уряди: в країні влада була фактично в руках Ю. Пілсудського та його прибічників і підпорядкованого Наближення мирної конференції, яка мала б запровадити новий порядок в Європі, примусило польські політичні сили консолідувати зусилля у спільній справі – якомога краще представити інтереси Польської Республіки. Для цього потрібно було досягти взаєморозуміння між КНП та центральною владою у Варшаві. Втім, місія С. Грабського не мала успіху, та й не могла його здобути, з огляду на широко окреслені завдання. Відсутність же єдиної, загальновизнаної в країні і за кордоном державної влади неґативно впливало на польське державотворення.

У ніч на 5 січня 1919 р. вони здійснили спробу державного перевороту, заарештувавши прем'єр-міністра і кількох членів уряду та проголосили «революційний народний уряд» на чолі з М. Янушайтісом і Е. Сапегою. Одна з груп бойовиків мала намір навіть узяти під варту Начальника держави. Проте заколот був швидко придушений. Ю. Пілсудський у цьому конфлікті не підтримав жодну зі сторін – ні поміркованих лівих в особі соціалістів, ні правих ендеків, прагнучи бути надпартійним лідером, котрий виражає загальнонаціональні інтереси.

Перебіг і придушення перевороту підняли авторитет Ю. Пілсудського, ослабили позиції Є. Морачевського і С. Тугутта, спростили Начальникові держави заміну уряду, який до цього часу безрезультатно шукав кандидатуру на прем'єра, сприйнятого і правичею, і лівичею. І такий кандидат з'явився на політичній арені – І. Падеревський. 27 грудня 1918 р. він прибув до Познані, а 1 січня 1919 р. – до столиці. У виступі на Віденському вокзалі у Варшаві І. Падеревський підкреслив думку про свою діяльність в інтересах усього народу. Він був одним із небагатьох діячів, які за популярністю могли рівнятися з Ю. Пілсудським. 16 січня 1919 р. Є. Морачевський подав у відставку, а Ю. Пілсудський скликав новий кабінет, який очолив один із визначних діячів Паризького комітету та лідерів ендеків – І. Падеревський (січень – листопад 1919 р.). Новий прем'єр не мав досвіду політичної діяльності, але був добре відомим у країні й на Заході, як видатний музикант і гарячий польський патріот, підтримував тісні контакти, як вже зазначалося, з Президентом США В. Вільсоном та іншими відомими західними політиками. Як прем'єр, І. Падеревський влаштував усі основні політичні сили й союзні держави. Водночас, Р. Дмовський погодився на поновлення складу ПНК прихильниками Ю. Пілсудського і збереження за останнім посади Начальника держави. І. Падеревський обійняв посаду прем'єр-міністра і міністра закордонних справ. Одним із найпомітніших членів кабінету, значною мірою його справжнім керівником, був С. Войцеховський, недавній соратник Ю. Пілсудського, в недалекому майбутньому Президент Другої Речі Посполитої. Утворюючи кабінет І. Падеревського, Ю. Пілсудський не втратив ані своїх прав, ані свого впливу. Навпаки, він виграв у не простій ситуації, скориставшись нею. Він надалі піклувався передусім про військо, його оснащення, яке міг отримати тільки на Заході, від держав коаліції. Цього не домігся Є. Морачевський, але зумів здобути новий прем'єр – І. Падеревський [2, с. 122].

Ставлення до держав переможної коаліції, боротьба за західні кордони залишались, як дотепер, завданням ПНК. Ю. Пілсудський віддавав ці справи І. Падеревському і Р. Дмовському,

знаючи, що вони здатні найкраще вирішити згадані питання. Компроміс між Ю. Пілсудським і І. Падеревським принципово змінив ситуацію. ПНК був до цього часу незалежною політичною інституцією, претендував навіть на владу в країні. Після 16 січня 1919 р. це вже було тільки представництво держави, яку очолював її Начальник. За домовленістю між Ю. Пілсудським і Р. Дмовським, у січні 1919 р. офіційними польськими делегатами на Паризьку мирну конференцію були призначені Р. Дмовський та І. Падеревський. Польських представників допустили до участі в Паризькій мирній конференції, а потім розпочалася хвиля визнання Польщі з боку США, Франції, Великобританії, Італії та ін. Ще одним результатом досягнутого компромісу стала політична та фінансова підтримка уряду І. Падеревського середніми і заможними верствами населення. Вирішення широкого кола державотворчих проблем тривало в умовах гострої, інколи жорсткої боротьби політичних настроїв, а також під час українсько-польської війни. У цій атмосфері країна очікувала від уряду І. Падеревського проведення чесних демократичних виборів до Законодавчого сейму. Уже в першому циркулярі до старост новий міністр внутрішніх справ С. Войцеховський наголошував, що Сейм вирішить долю народу всередині Польської держави та його ставлення до інших народів. Треба, щоб усі партії могли вільно вибрати своїх представників до сейму. Повселюдною серед поляків була віра в законодавчий Сейм, його історичну роль, національну місію, покликання.

На загальну думку, сейм мав прийняти історичні рішення: якою буде нова, відбудована після років неволі Польща, її суспільний і політичний устрій, закріпити лад парламентської республіканської демократії, прагнення польського народу до державної самостійності, відкрити новий етап на шляху дальшого формування національної державності. Вибори до законодавчого Сейму Польщі були призначені на 26 січня 1919 р. і повинні були охопити населення розділених в свій час польських земель. Призначення виборів на 26 січня 1919 р., на нашу думку, було викликане, з одного боку, намаганням виграти час, вибори мали зміцнити позиції уряду й держави, все ще не визнаної де-юре на міжнародній арені, а з іншого – необхідно було забезпечити і внутрішню стабілізацію. На польських землях розпочалася гостра суспільно-політична боротьба.

Жовтневі події в Росії активізували населення: селяни вимагали поділу поміщицьких земель, робітники виступали за націоналізацію промислових підприємств, банків, транспорту. Декрет про проведення виборів до Законодавчого сейму, що проголошував гасла легалізму і парламентської демократії, мав, на думку Ю. Пілсудського та його соратників, відіграти важливу роль у боротьбі проти революційних настроїв у польському суспільстві. Майбутній сейм, обраний на основі демократичного виборчого закону, повинен був визначити політичний устрій країни і провести реформи. Однак насправді вибори були проведені лише на території колишнього Королівства Польського, а також в колишній Західній Галичині. У них взяли участь до 80 % виборців, які віддали перевагу ендекам, що виступали під назвою Народно-національний союз («Związek Ludowo-Narodowy»); вони здобули 36 % місць; за ними йшли «Визволені» – 15 %, «Пяст» – 12 % та інші. На території ж колишнього прусського захоплення і в Східній Галичині до складу сейму увійшли польські депутати, які перед цим входили до складу німецького парламенту і австрійської палати депутатів [1, с. 449]. Згідно з декретом, до складу законодавчого Сейму повинно було входити 526 депутатів, але внаслідок неможливості провести вибори в окремих округах, до сейму обрано 423 депутати.

В результаті виборів склад Сейму відображав політичну і соціальну диференціацію суспільства. Жодна партія, представники якої були обрані до сейму, не мала переваг. Під час політичної боротьби внаслідок перегрупування депутатів право-центристські сили поступово здобули перевагу (69 % депутатів). Така структура сейму, на наше переконання, була в подальшому причиною частих змін Кабінету міністрів і не могла сприяти консолідації суспільства для розбудови держави. На засіданні законодавчого Сейму на 9 лютого 1919 р. Тимчасовий Начальник Держави Ю. Пілсудський передав Сеймові свою верховну владу. Виступаючи перед депутатами Сейму, він сказав: «У великому хаосі і послабленні напруженості, яке охопило після війни всю Центральну і Східну Європу, я хотів зробити з Польщі центр культури, в якому править і панує закон... Незважаючи на всі перепони, мені вдалося досягнути головної мети мого правління і зібрати в Варшаві перший польський Сейм у спокійних умовах. Я вважаю, що після цього моя роль завершилася. Я щасливий, що залишаючись вірним солдатській присязі і своїм переконанням, можу передати в розпорядження Сейму владу, яку до цього часу здійснював в народі» [1, с. 90].

Отже, політичний авторитет Ю. Пілсудського та його рішучі дії у листопаді 1918 р. відіграли вирішальну роль у становленні Другої Речі Посполитої. В цей історичний для поляків момент вони мали лідера, що опинився в потрібному місці, в потрібний час та зміг об'єднати більшість політичних сил для розбудови незалежної держави. Наскільки вражаючою може виявитися еволюція поглядів людини, яка на порозі незалежності доклала всіх зусиль, щоб добровільно передати владу, а вісім років потому в 1926 р. вирішила здійснити державний переворот, щоб захопити її.

Список використаних джерел

1. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів/ Л. Зашкільняк, М. Крикун: ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2002. – 752 с. 2. Алексієвець Л. М. Польща: утвердження незалежної держави 1918–1926 / Л. М. Алексієвець. – Тернопіль, 2006. – 448 с. 3. Баран З. Відродження і становлення Польської держави 1918–1921 рр. [Текст лекцій] / З. Баран. – Львів: ЛДУ, 1995. – 52 с. 4. Зарецька Т. І. Юзеф Пілсудський і Україна / Т. І. Зарецька. – К.: Інститут історії України НАН України, 2007. – 288 с. 5. Комар В. Л. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр.) / В. Л. Комар. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. – 360 с. 6. Михайлова О. Український вектор у східній політиці Ю. Пілсудського (кінець 1918 р. – квітень 1920 р.) / О. Михайлова // Україна – Польща: історія і сучасність: збірник наукових праць і спогадів пам'яті П. М. Калениченка (1923–1983). – Ч. 1. – С. 221–242. 7. Grabski S. Na nowej drodze dziejowej / S. Grabski. – Warszawa, 1946. – S. 23. 8. Bełcikowska A. Stronnictwa i Związki Polityczne w Polsce / A. Bełcikowska. – Warszawa, 1925. – 1086 s. 9. Pobóg-Malinowski W. Najnowsza historia polityczna Polski / W. Pobóg-Malinowski. – Т. II. – Londyn, 1956. – 452 s. 10. Halecki O. Historia Polski / O. Halecki. – Londyn, 1957. – 372 s. 11. Наленч Д. и Т. Юзеф Пилсудский. Легенды и факты / Д. и Т. Наленч / Под ред. П. П. Федорова. Сокращенный перевод с польского В. Воронкова, В. Светлова, и В. Федоренко. – Москва, 1990. – 399 с. 12. Ajnenkiel A. Od rządów ludowych do przewrotu majowego. Zarys dziejów politycznych Polskich 1918–1926 / A. Ajnenkiel. – Warszawa: Wiedza Powszechna, 1978. – 528 s. 13. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / Н. Дейвіс; пер. з англ. П. Тарашук. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи». – 2008. – 1080 с.: іл. – Бібліогр.: С. 1017–1023. 14. Landau Z. Józef Piłsudski o przyczynach upadku rządu Moraczewskiego / Z. Landau // Kwartalnik Historyczny, 1958. – S. 1151. 15. Pajewski J. Budowa Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1926 / J. Pajewski. – Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1995. – 268 s. 16. Zieliński H. Historia Polski. 1914–1939 / H. Zieliński. – Wrocław, 1982. – 427 s. 17. Roszkowski W. Historia Polski 1914–1999 / W. Roszkowski. – Warszawa: Czytelnik. 1999. – 221 s. 18. Dekret o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej // Dz Pr PP, 1918, nr 17, Poz.41. 19. Dekret Naczelnika Państwa o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej z dnia 22 listopada 1918 r. // Dz. Pr. Nr. 17, P. 35, 40, 41.

Владислав Боечко

**ПОЛИТИЧЕСКИЕ МАНЕВРЫ Ю. ПИЛСУДСКОГО В ПРОЦЕССЕ
ИНСТИТУАЛИЗАЦИИ ВТОРОЙ РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ
(НОЯБРЬ 1918 – ФЕВРАЛЬ 1919)**

В статье на основе анализа достижений историографии и источниковой базы исследованы особенности институализации Второй Речи Посполитой в 1918–1919 гг. Изучены взгляды и деятельность Ю. Пилсудского по восстановлению государственности и становления Второй Речи Посполитой. Автор делает вывод, что политический авторитет и решительность действий Ю. Пилсудского сыграли решающую роль в формировании государственного механизма. Харизматичность исторической фигуры Ю. Пилсудского показали авторитет политического лидера, который оказался в нужном месте в нужное время, сумев объединить политические силы страны вокруг общей цели – развития государственности. Умение преподносить государственные интересы выше собственных для Ю. Пилсудского стало ключевым в его политической деятельности, ведь, политический деятель стал человеком, который был готов добровольно передать власть, а восемь лет спустя в 1926 г. Решила осуществить государственный переворот, чтобы захватить ее.

Ключевые слова: Вторая Речь Посполитая, республика, Ю. Пилсудский, государственный интерес, политика.

Vladyslav Boecko

**POLITICAL MANEUVERS OF Y. PILSUDSKI DURING THE PERIOD OF
INSTITUTIONALIZATION OF THE SECOND POLISH REPUBLIC
(NOVEMBER 1918 – FEBRUARY 1919)**

On the basis of analysis of the achievements of historiography and source base of the features of institutionalization of the Second Polish Republic in 1918–1919. Studied the views and activities of J. Pilsudski to restore statehood and establishment of the Second Commonwealth. The author concludes that political authority and decisiveness of action Yu Pilsudski played a crucial role in the formation of the state mechanism. Charismatic historical figure Y. Pilsudski authority showed political leader who was in the right place at the right time, being able to unite the political forces around a common objective – statehood. The ability to present the state interests above their own for Y. Pilsudski who was the key to his political activities, as a political activist became a man who was willing to voluntarily hand over power, and eight years later in 1926 decided to carry out a coup to seize it.

Key words: Second Commonwealth, Republic, Y. Pilsudski, the state interest, politika.